

ERİK YETİŞTİRİCİLİĞİ

Erikler Asya - Avrupa kökenli türler, Japonya - Çin kökenli türler ve Kuzey Amerika türleri olmak üzere 3 gruba ayrılırlar. **Asya – Avrupa grubunda** Giant, President, İtalyan, Sugar, Stanley, Karagöynük, Köstendi, Diamond, Victoria ve Can erikleri (Papaz, Can, Aynalı, Havran); **Japonya – Çin grubunda** Climax, Santa Rosa, Beauty, Formosa; **Kuzey Amerika** grubunda Golden Beauty ve Robinson çeşitleri sayılabilir.

Erik türlerinin iklim istekleri birbirinden farklıdır. **Can erikleri** ılıman, **Avrupa erikleri** kışı daha soğuk geçen soğuk ılıman, **Japon erikleri** ise kışı soğuk geçmeyen ılıman veya sıcak ılıman iklimlerde en uygun şekilde yetişirler. Birçok meyve türünde olduğu gibi erikte de soğuklama ihtiyacı vardır. +7.2 °C' nin altında can erikleri 400- 500 saat, Japon erikleri 600 saat, Avrupa erikleri ise 1000 saatin üzerinde soğuklama istemektedir.

Eriklerde soğuğa ve dona hassasiyet çiçeklenme ve genç meyve döneminde artar. Bu nedenle erken çiçek açan Can ve Japon eriklerinin kış ve ilkbahar donlarının sık olduğu bölgelerde yetiştirilmesi sakıncalıdır. Açmış çiçekler –2.2 ile –0.6 °C' ye dayanabildiği halde, genç meyveler –1.1 ile –0.6° C' de zarar görmektedir.

2.2. TOPRAK İSTEKLERİ

Erik toprak açısından çok fazla seçici meyve değildir. Saçak köklü olduklarından az derin topraklarda da yetişebilirler. Toprağın çok kumlu olduğu durumda erik ağacının ömrü kısa olur. Bu tür topraklarda Japon çeşitleri tercih edilmelidir. Killi topraklarda *P. domestica* (Avrupa eriği) ve *P. cerasifera* (*Can eriği*), kurak topraklarda ise badem anaç olarak kullanılır. En uygun toprak PH' ı 6.5' dir.

Erik türünde çeşitler döllenme türüne göre kendine verimli, kendine kısmen verimli ve kendine kısır olmak üzere üç gruba ayrılırlar. Bu nedenle kendine kısmen verimli ve kendine kısır çeşitlerle bahçe kurarken mutlak suretle tozlayıcı çeşitler kullanılmalıdır. Tozlayıcı çeşit seçerken tozlayıcı çeşidin bahçe kurduğumuz çeşitle aynı anda çiçeklenmesine ve bol miktarda çiçek tozu üretmesine dikkat edilmelidir.

Kendine Verimli	Kendine Kısmen Verimli Çeşit	Kendine Kısmen Verimli Çeşit	Kendine Kısır Çeşit	Kendine Kısır Çeşit
D' Agen	Santa Rosa	Laroda	R.C.d'Altham	Giant, R.C Violette, Stanley
Bavoy	Climax	Santa Rosa, Laroda	Formosa	Burbank, Santa Rosa, Laroda
California Blue	Aynalı	Papaz, Can	President	Early Laxton's
Czare	Can	Havran	R.C Violette	Giant, R.C.d'Altham Stanley
Early Mirabelle	Havran	Can	Burmosa	Santa Rosa
German Prune	Papaz	Aynalı	Sungold	Laroda
Monarch			Duarte	Red Heart, Laroda, Reubennel
Stanley			Red Heart	Burbank, Santa Rosa, Laroda, Nubiana
Giant			Laroda	Santa Rosa, Red Heart
Sugar			Burbank	Santa Rosa, Formosa, Burmosa, Red Heart, Laroda
Victoria			Climax	Santa Rosa, Laroda
Yellow Egg			Wickson	Santa Rosa
Kara Göynük			Grand Prix	İmperial Epineuse
Köstendil			İmperial Epineuse	Bella di Lavino
Üryani				
Kara Erik				
D' Agen				
Anna Spath				

Genel olarak aşı ile çoğaltılmaktadır. En fazla kullanılan aşı metodu da **"Durgun Göz Aşı"** sıdır. Kullanılan anaçlar ise erik, şeftali, kayısı ve bademdir.

4.1. ANAÇLAR

4.1.1. Tohum Anaçları

4.1.1.1. Myrobolan Eriği

Türkiye’de can eriği anaçları olarak bilinen ve Prunus cerasifera türü içinde yer alan bu anaçlar, eskiden beri pratikte yoğun olarak kullanılmaktadır.

Ağır ve nemli topraklarda iyi adapte olurlar. Nematodlara, kök çürüklüğüne ve kuraklığa dayanıklıdır. Myrobolan eriği çöğürleri Avrupa (P.domestica) ve Japon (P.salicina) kökenli çeşitlerle iyi uyuşmasına karşılık can erikleri ile şeftaliler için anaç olarak kullanılması uygun değildir.

Myrobolan çöğürleri üzerine aşılı erik ağaçları büyük taçlı ve çok verimli olurlar. Sağlam yapılı olan ağaçların ömürleri de uzundur.

4.1.1.2. Marianna Eriği

Bu anaçın P.cerasifera ile P.munsoniana’nın tabii hibritlenmesi sonucunda meydana geldiği tahmin edilmektedir. Nemli topraklarda da iyi gelişen bu anaçın kültür çeşitleri ile uyuşması genel olarak iyidir. Ancak President çeşidi ile iyi uyuşmaz. Meyveleri küçük olup kırmızı renklidir.

4.1.1.3. Şeftali Çöğürü

Erik için orta kuvvetli bir anaçtır. Sıcak, tınlı topraklarda kullanılabilir. Bazı sofralık erik çeşitleri ile iyi uyuşmadığı tesbit edilmiştir. Şeftaliye aşılı erik ağaçları erken meyveye yatar ve meyveleri erken olgunlaşır. Nematodla bulaşık topraklarda, erik yetiştiriciliği için NemaGuard şeftali çöğürleri anaç olarak kullanılmalıdır.

4.1.1.4. Kayısı Çöğürü (Zerdali)

Özellikle nematodlu bölgelerdeki kumsal topraklarda eriğe anaç olarak kullanılabilir. Japon erik çeşitleri bu anaç üzerinde Avrupa eriklerine göre daha iyi gelişme gösterir. Zerdali anaç erikler için, ancak nematodlu bölgeler için anaç olarak düşünülmelidir. Zerdali, erikler için kuvvetli bir anaçtır. Sıcak, süzek ve kireçli topraklara uygundur. Zerdali anaç üzerine aşılı eriklerde meyve kalitesi ve verim üzerine aşılı eriklerde meyve kalitesi ve verim üzerinde olumlu etki yapar.

4.1.1.5. Badem Çöğürü

Bazı erik çeşitleri örneğin D’Agen, badem çöğürü üzerinde başarıyla yetiştirilmektedir. Badem Çöğürü erik için orta kuvvetli bir anaç olup, kuru, kireçli ve taşlı topraklar için uygundur. Bademe aşılı eriklerde meyve kalitesi ve verim orta derecededir.

4.1.2. KLON ANAÇLARI

4.1.2.1. Pixy

Bodur bir anaçtır. Pixy anaç üzerine aşılı eriklerde %30 oranında gelişmeyi kısıtlamaktadır. Bu nedenle yüksek bir dikim sıklığı sağlar. Pixy anaçının kullanıldığı erik bahçelerinde dekara 100-200 ağaç düşmektedir. Bütün erik çeşitleriyle iyi bir uyuşma gösterir. Bu anaç aşılı eriklerde 2.yıl ürün alınabilmektedir. Meyve kalitesi, iriliği açısından olumlu bir etki gösteren Pixy anaçının üzerine aşılı erik çeşitlerinin meyvelerinde yüksek oranda şeker görülür.

4.1.2.2. Myrobolan B

Erik çeşitleriyle büyük ölçüde iyi bir uyuşma gösterir. Stool Bed Layering daldırma metodu ve yeşil çelikle kolay üretilmektedir. Buna karşılık odun çeligi ile üretimde köklenme yüzdesi çok düşük bulunmuştur.

Kuvvetli ve verimli ağaçlar oluşturur. Verimli, kurak topraklar ile killi ve gevşek topraklar çok iyi adapte olurlar.

4.1.2.3. Myrobolan GF-31

Çok kuvvetli bir anaçtır. Yeşil çelikle çok başarılı üretilmektedir.

4.1.2.4. Marianna GF 8-1

Bu anaç ağır- nemliden, kumlu- kireçli topraklara kadar değişik topraklarda çok iyi sonuçlar vermektedir. Ağır topraklara dayanıklılığı Myrolandan daha iyidir. Çok verimli ağaçlar yapar. Yeşil çelikle ve Stool Bed Layering daldırma metoduyla kolayca çoğaltılabilir.

Kışı ılık geçen bölgelerde sonbaharda, kışı soğuk geçen bölgelerde ise ilkbaharda fidanlar dikilir. Erik bahçesi kurulacak arazi dikimden 1-2 ay önce mümkünse sonbaharda derin olarak sürülür ve drenaj sorunu varsa drenaj kanalları açılarak arazi tesviyesi yapılır. Dikim yerleri işaretlendikten sonra 60 x 60 cm. boyutunda ve 50 cm. derinliğinde çukurlar açılır. Dikim aralığı 4 x 5, 5x5, 6x 6 veya 7x7 metredir. Dikimden önce fidanlara kök tuvaleti yapılır. Fazla uzamış, yaralanmış, kuru, kırık veya kıvrık olan kökler kesilip atılır. Fidanın tepesi 80- 100 cm’ den, varsa yan dalları 2 –3 göz üzerinden kesilir. Fidan dikimi dikim tahtasıyla yapılmalı ve aşılı noktası toprak seviyesinin üzerinde kalacak şekilde dikim yapılmalıdır. Çukurun dip kısmına yanmış çiftlik gübresi ve çukurdan çıkan toprak karıştırılarak çukurun dip kısmına konulmalıdır. Dikimden sonra can suyu verilerek fidanın yanına herak dikilir. Kendine

kısmen verimli veya kendine kısır çeşitlerle bahçe kurulacaksa 8 ağaca bir tozlayıcı olacak şekilde bahçe tesis edilmesine dikkat edilmelidir.

6.1. Toprak İşleme :

Erik bahçeleri sonbaharda 1 , ilkbaharda 2 kez yüzeysel olarak sürülmelidir. İlkbaharda ağaç dipleri çapalanır.

6.2. Sulama :

Yıllık yağış miktarı 750 mm' den az olan bölgelerde düzenli olarak yaz aylarında sulama yapılmalıdır. Mayıs ayının 2. Yarısından itibaren sonbahar yağışlarına kadar geçen süre içerisinde toprak yapısına da bağlı olarak 8- 12 kez sulanmalıdır.

6.3. Gübreleme :

Erik ağaçlarına verilecek gübre miktarı yaprak ve toprak analizi sonuçlarına göre saptanmalıdır. Gübre miktarında ağacın yaşı, verim durumu, toprak yapısı ve ekolojik koşullarda etkilidir. Kimyasal gübrelerden fosfor ve potaslı gübreler kış başında; azotlu gübreler ise kış sonunda ilkbahar gelişmesi başlamadan önce verilmelidir. Azotlu gübreler ağacın gelişimi üzerine; bor ve kalsiyumlu gübreler ise meyve kalitesi üzerinde etkilidir. Her yıl dekara 2 – 3 ton yanmış çiftlik gübresi verilmesi faydalıdır. 2 yılda bir yapılan yeşil gübreleme ise toprağın fiziksel yapısını düzeltmesi bakımından uygundur.

6.4. Budama :

Modifiye Lider tipi terbiye şekli Avrupa ve yerli bütün eriklere tavsiye edilir. Özellikle çok mahsuldar Japon eriklerinde kırılmaya mani olmak için kuvvetli çatal dalların meydana getirilmesine büyük bir dikkat gösterilmelidir.

Bazı çeşitler dik, bazıları da yaygın geliştiklerinden budama buna göre yapılmalıdır. Örneğin; bir Japon eriği olan Santa Rosa ve Wickson dik büyüdüklerinden , bunlarda yaygın büyüme teşvik edilmelidir. Halbuki Burbank eriği yaygın büyüdüğü için biraz daha dik büyümesi teşvik edilmelidir.

İlk büyüme mevsimini takip eden kış devresinde çalı dalları (yan dallar) gövdeden itibaren 40-75 cm.'den kesilirler. Odun dalları ve diğer arzu edilmeyen dallar çıkartılırlar. Daha sonra budamalar uç almaları istenilmeyen dalların çıkartılması, dal, dalcıkların yan dallar üzerinde iyi yerleştirilmesi şeklinde olur.

6.5. Meyve Seyreltmesi :

Seyreltme el ile, mekanik olarak veya kimyasal maddeler ile yapılır. Özellikle Japon erikleri ile bazı Can eriklerinde aşırı yüklenme olmaktadır. Ancak can eriklerinde ağaçtaki meyveler aralıklı olarak hasat edildiğinden her meyve toplama işlemi seyreltme yerine geçmektedir. Diğer türlerde el ile seyreltme Haziran dökümünden sonra ve her 5 cm.'de bir meyve olacak şekilde bırakılır. **Mekanik seyreltme** çekirdek sertleşmeye başlamadan önce gövde sarsıcıları ile yapılır. **Kimyasal seyreltme ise;** tam çiçeklenme döneminde DN – 289, Elgerol 30 veya Elgerol 318 ile yapılır.

7.1. CAN ERİKLERİ

Yeşil turfanda olarak tüketilen bu eriklerde meyveler Nisan-Mayıs aylarında toplanır. Olgun olarak tüketilen Aynalı çeşidi ise Haziran ortasında toplanır. Ağaçlar sıkı dallı, yaygın taçlı 4-8 m. yüksekliğindedir.

7.1.1. Papaz

Meyve orta büyüklükte(15-17 g) yuvarlak, kabuk rengi parlak koyu yeşildir. Tatlı, sulu ve gevrekli. Kendine kısmen verimlidir. Bilinen en iyi tozlayıcısı Aynalı' dır.

7.1.2. Can

Papaza nazaran daha yuvarlak, açık yeşil ve mayhoş ve suludur. Et dokusu incedir. Olgunluk ilerledikçe yeme kalitesi artar. Meyve ortalama 15-20 gram ağırlığındadır. Kendine verimlidir.

7.1.3. Kebap

Papaz ve Can' a nazaran daha büyük meyveli (10-13 g) basık, yuvarlak, parlak, koyu yeşildir. Tatlı ve gevrekli. Kendine verimlidir.

7.1.4. Havran

Papazdan 10-15 gün sonra toplanır. Açık yeşil renkte 17-20 gram ağırlığında ve mayhoştur. Kabuğu diğerlerine göre daha ince, çekirdeği küçüktür. Kendine verimlidir.

7.1.5. Aynalı

Meyve sarı zemin üzerine kırmızı yanaklı, sulu, mayhoş, 35-40 gram ağırlığındadır. Kendine verimlidir.

7.2. JAPON ERİKLERİ

7.2.1. Formosa

Meyveler 55-60 gram ağırlığında ve kalp şeklindedir. Sarı zemin üzerine morumsu kırmızı renkte, meyve eti sarı, sulu, ince dokulu, gevrek, tatlı ve aromalıdır. Haziran sonunda olgunlaşır. Tozlayıcıları, Santa Rosa, Wickson ve Beauty çeşitleridir.

7.2.2.Santa Rosa

Formosa ile aynı anda olgunlaşan 55-60 gram ağırlığında meyveleri olan bir çeşittir. Kabuk koyu mor renkli, çok pulsu ve caziptir. Meyve eti koyu pembe-kırmızı, tatlı, sulu, aromalıdır. Formosa, Methley, Burmosa, Beaty, Golden Japon veya Wickson tozlayıcı olarak kullanılır.

7.2.3.Climax

Formosa çeşidinden bir hafta sonra olgunlaşır. Meyve yumurta şeklinde, kabuk kırmızı-mor, sarı benekli kalındır. Meyve eti sarı, yumuşak, sulu, orta tatlı ve çok aromalıdır. Tozlayıcısı Santa Rosa' dır. Bilinen bu çeşitler dışında temmuz ayı ortalarında olgunlaşan Red Heart, Temmuz sonunda olgunlaşan Burbank; Ağustos ortasında olgunlaşan Daurte, Reubunnel, Burmosa, Nubiana, Laroda ve Wickson gibi sofralık değeri yüksek yeni çeşitlerde yetiştirilmeye başlamıştır.

7.3. AVRUPA ERİKLERİ

Kurutmalık olmakla beraber sofralık olarak tüketilmeye uygun olanları da vardır. Kendine verimlidir. Ağaçları seyrek dallı, dik, yayvan veya sarkık taçlıdır. 12 metreye kadar yükselebilirler.

7.3.1. Stanley

Ağustos sonunda olgunlaşır. Meyve ortalama 58 gram ağırlığında, yumurta şeklinde, mor-siyah renklidir. Meyve eti sarı, gevrek ve tatlıdır.

7.3.2. Giant

Ağustos ortasında olgunlaşan, ortalama meyve ağırlığı 55 gram, koyu kırmızı-mor renkte, tatlı bir çeşittir.

7.3.3. President

Temmuz sonunda olgunlaşır. Ağaçları çok verimlidir. Dış pazarın çok beğendiği kalite bir çeşittir. Meyve yuvarlak, pulsu bordo-kırmızı renkte, orta derecede tatlı, ortalama 40-50 gram ağırlığındadır.

7.3.4. Sugar

Temmuz sonunda olgunlaşır. Meyve ağırlığı ortalama 40-50 gramdır. Meyve yumurta şeklinde, kırmızı-mor renkli, pulsludur. Meyve eti koyu sarı, tatlı, sulu ve hafif aromalıdır.

8.1. Erik İç Kurdu (Cydia Funebrana): Erik iç kurdu, özellikle Ege, Marmara, Karadeniz, Orta ve Güney Anadolu bölgelerinde yaygın olarak erik, kayısı, akdiken ve kiraz ağaçlarında zarar yapmaktadır. Zararlı larvası meyveye sap dibinden yanlardan ve iki meyvenin birbirine değdiği yerden meyveye girer. Mayısın ilk haftasından itibaren kelebekler çıkarak meyveye zarar vermeye Haziran ayının sonuna kadar devam ederler. Mekanik mücadele olarak kurtlu meyveler toplanarak toprakta açılan derin çukurlara gömülmelidirler. Kimyasal mücadelede etkili maddesi Phosalone, Azinphos Methyl veya Carbaryl olan ilaçlardan 100 lt suya 200 g kullanılır.

8.2. Erik Testereli Arısı (Hoplocampa flava L.): Erik testereli arısı larvası meyveyi bezelye veya fındık büyüklüğünde olduğu çağla döneminde delerek, meyvenin dökülmesine yol açar. Meyvenin çekirdek evini yer. Orta Anadolu, Ege ve Marmara bölgelerinde bazı iller, Güney Doğu Anadolu bölgesinde Hatay, Diyarbakır ve Gaziantep, Karadeniz bölgesinde Amasya, Samsun ve Tokat, Doğu Anadolu bölgesinde Elazığ ve Malatya illerinde zarar yapar. Kültürel mücadele için testereli arı görülen bahçelerde kışın toprak işleme yapmak suretiyle zarar azaltılabilir. Kimyasal mücadelede tam çiçeklenme döneminde veya çiçek taç yaprakları dökülürken Parathion Methyl, Endosülfan, Phosalone veya Azinphos-Methyl gibi etkili madde içeren ilaçlardan birinden 200 ml si 100 ml suda çözdürülerek kullanılır.